

289765 - Samimi Tövbenin Şartları Nedir? “Pişmanlık Tövbedir” Hadisinin Anlamı Nedir?

Soru

Geçmiş günaha yönelik pişmanlık olmadan tövbe geçerli olur mu? Pişmanlığın tövbede şart olmasının anlamı nedir?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Birincisi:

Geçerli tövbenin şartları şöyledir:

1. Tövbe eden kimsenin işlediği günahı hemen vazgeçmesi
2. İşlediği günahlardan dolayı pişmanlık duyması
3. İşlediği günahları bir daha geri dönmeye azim göstermesi

Şayet tövbe; başkasının mal, ırz veya canı ilgili bir konu ise; dördüncü şart koşulur:

1. Hak sahibinden helalleşmesi veya hak sahibine gerekli hakkını ödemesi

Yüce Allah, kullarına samimi bir şekilde tövbe etmelerini şu şekilde emretmiştir:

“Ey iman edenler! Allah’a içtenlikle tövbe edin. Umulur ki, Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter, peygamberi ve onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Onların nurları önlerinden ve sağlarından aydınlatır, gider. “Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü senin her şeye hakkıyla gücün yeter” derler.”

(Tahrim 8)

Samimi tövbenin anlamı:

Beğavi Rahimehullah şöyle dedi:

Alimler samimi tövbenin tarifinde farklı görüşler bildirmiştir:

Ömer, Ubey ve Muaz şöyle dediler:

Samimi tövbe: Tövbe ettikten sonra, sütün memelere geri dönmemesi gibi tekrar günaha dönmemektir.

El Hasan: Kişinin geçmişte yaptıklarına pişman olup tekrar geri dönmemeye azimli olmasıdır.

El Kelbi: Dil ile istiğfar, kalbi ile pişmanlık ve bedenini günahlardan alıkoymaktır.

Said b. El Museyyeb: Kendi nefesine nasihat edecek bir tövbe olmasıdır.

El Kurtubi: Samimi tövbe dört husustan meydana gelir: Dil ile istiğfar, vücutla günahahtan vazgeçmek, kalp ile tekrar dönmemeye niyet etmek ve kötü arkadaşlardan uzak durmak. (Tefsir el Beğavi 8/169)

Tövbenin hakikati ve şartları ile ilgili detaylı bilgi için (13990) ve (182767) nolu soruların cevaplarına bakınız.

İkincisi:

Pişmanlık, tövbenin en büyük rüknüdür:

Pişmanlık temel bir şarttır ve tövbenin temel rüknünü teşkil eder. Bu nedenle Abdullah b. Makal şöyle dedi: Babam Abdullah b. Mesud r.a'nın yanında bulunduğu sıra şöyle demişti: Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'in şöyle dediğini işittim: "Pişmanlık tövbedir." demiştir. (Ahmed 4012, Elbani sahih demiştir.)

Hatta bazı ilim ehli şöyle dedi: Tövbede pişmanlığın hissedilmesi yeterlidir. Çünkü kişinin günahahtan sakınmasına neden olacak ve tekrar günaha dönmemesini gerektirecektir. Bu her iki husus,

pişmanlıktan kaynaklanır, onun birlikte farklı bir temel değillerdir. (Fethul Bari 13/471)

Al Kari Rahimehullah şöyle dedi: “Pişmanlık tövbedir” Günahtan sakınmak, bir daha yapmamaya azim göstermek ve hakları mümkün olduğunca telafi etmek pişmanlık üzerinde kurulu hususlardır. Pişmanlıktan amaç, günah Allah’a karşı işlendiği için pişmanlık duymaktır. (Mirkat el Mefatih 4/1637)

Daha fazla bilgi için ([247976](#)) nolu sorunun cevabına bakınız.

Söz konusu pişmanlık samimi ise, günahkâr günah işlemeyi bırakır ve bir daha dönmez. Böylece tövbenin tüm şartları yerine gelir ve tövbe tamamlanır.

Üçüncüsü:

Kulun Kalbinde Pişmanlığı Gerçekleştirmesine Yardımcı Olan Birtakım Hususlar

Kulun kalbinde pişmanlığı gerçekleştiren hususlar şöyledir:

1- Allah’ı hakkıyla bilmek.

Yüce Allah şöyle dedi: “Allah katında (makbul) tövbe, ancak bilmeyerek günah işleyip sonra çok geçmeden tövbe edenlerin tövbesidir. İşte Allah, bunların tövbelerini kabul buyurur. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. Yoksa (makbul) tövbe, kötülükleri (günahları) yapıp da kendisine ölüm gelip çatınca, “İşte ben şimdi tövbe ettim” diyen kimseler ile kâfir olarak ölenlerinki değildir. Bunlar için ahirette elem dolu bir azap hazırlamışızdır.” (Nisa 17-18)

Mücahid bu ayetin tefsirinde şöyle dedi: Cahil olduğu halde günah işleyenlerdir.(el Sahih el Mesbu fi Tefsir bil Mesbur 2/19)

2-: Gafletten sonra Allah’ı zikretmek.

Yüce Allah şöyle dedi: “Rabbimizin bağışına, genişliği göklerle yer arası kadar olan ve Allah’a karşı gelmekten sakınanlar için hazırlanmış bulunan cennete koşun. Onlar bollukta ve darlıkta Allah

yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir. Allah, iyilik edenleri sever. Yine onlar, çirkin bir iş yaptıkları, yahut nefislerine zulmettikleri zaman Allah'ı hatırlayıp hemen günahlarının bağışlanmasını isteyenler -ki Allah'tan başka günahları kim bağışlar- ve bile bile işledikleri (günah) üzerinde ısrar etmeyenlerdir. İşte onların mükâfatı Rab'leri tarafından bağışlanma ve içinden ırmaklar akan cennetlerdir ki orada ebedî kalacaklardır. (Allah yolunda çalışanların mükâfatı ne güzeldir!" (Al-i İmran 133-136)

Ali b. Ebu Talib şöyle dedi: Ebu Bekir bana şöyle bahsetti ve kendisi doğru söylemiştir: Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'in şöyle dediğini işittim: "Bir kimse bir günah işler de akabinde güzelce abdest alır, sonra kalkıp iki rekât namaz kılar ve Allah'tan bağışlanma dilerse, Allah onu mutlaka bağışlar". Resulullah devamla:

"Onlar fena bir şey yaptıklarında veya kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anarlar..." ayetini sonuna kadar okudu. (Ebu Davud 1521, Tirmizi 406, İbn Mace 1395, Elbani 5738)

3-Allah'ın Tuzağından Emin Olduktan Sonra Ondan Korkmak

Yüce Allah şöyle dedi: "Kendilerine bol bol verdiğimiz mal ve evlatla onların iyiliğine koştüğümüzü mu sanıyorlar? Hayır, onlar farkına varmıyorlar! Rablerinin azametinden korkup titreyenler, Rablerinin âyetlerine inananlar, Rablerine ortak koşmayanlar, Rabblerine dönecekleri için verdiklerini kalpleri ürpererek verenler, İşte bunlar hayır işlerine koşuşurlar ve o uğurda öne geçerler." (Mu'minun 55-61)

4- Ümitsizlikten Sonra Allah'ın Rahmetini Ümit Etmek.

Yüce Allah şöyle dedi: "De ki: "Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." Azap size gelmeden önce Rabbinize dönün ve O'na teslim olun. Sonra size yardım edilmez. Farkında olmadan azap size ansızın gelmeden önce, Rabbinizden size indirilenin en güzeline uyun ki, kişi, "Allah'ın yanında, işlediğim kusurlardan dolayı vay hâlime! Gerçekten ben alay edenlerden idim" demesin." (Zümer 53-56)

İbn Abbas r.a.'den rivayet edildiğine göre şirk ehlerinden bir grup insan; adam öldürmüş, birçok cana kıymış, zina etmiş ve günahlarda çok ileri gitmişlerdi. Nihayet Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'e geldiler ve "Senin söylediklerin ve davet ettiğin yol güzel... Bize bir haber versen ... Şu yaptıklarımızın bir kefareti var mı?" dediler. Bunun üzerine Allah Teala şu iki ayeti indirdi:

" Onlar, Allah ile beraber başka bir ilâha kulluk etmeyen, haksız yere, Allah'ın haram kıldığı cana kıymayan ve zina etmeyen kimselerdir. Kim bunları yaparsa ağır azaba uğrar." (Furkan 68)

De ki: "Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." (Zümer 53), (Buhari 4810, Muslim 122)

Dördüncüsü:

Pişmanlığın meyveleri:

Pişmanlığın sonuçları dördtür:

1. Günahtan dolayı kalbin sürekli üzüntü ve keder duygusunda olması

Abdullah İbn Mes'ud Şöyle dedi:

"Mümin, günahlarını her an üstüne devrilecek bir dağın altında oturmak gibi algılar. Facir ise günahlarını burnuna konan bir sinek gibi düşünür". (Buhari 6308)

Bunun tersi, fırsat oluştuğunda günah ile sevinmektir. İbn Abbas r.a şöyle dedi: Günahı işleme fırsatına sahip olduğuna sevinmek, yaptığı günahtan daha büyük bir günahtır; günahı işleme fırsatını kaçırdığı için üzülme, günahın kendisinde daha büyük günahtır. (Ebu Naim, el Hilye 1/324)

2-Günaha tekrar dönmemeyi temenni etmek

Bilakis kişinin Allah onu günahtan kurtardıktan sonra ateşe atılmaktan sakındığı gibi tekrar günaha dönmekten rahatsızlık duyması ve sakınması.

Enes b. Malik'in nakline göre Resulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur:

"Üç şey vardır ki kimde bulunursa imanın tadını almış olur: Allah ve Rasulü'nün kendisine başkalarından daha sevgili olması, bir kimseyi yalnız Allah için sevmek, küfre geri dönmekten ateşe atılacakmışçasına hoşlanmamak." (Buhari 6941, Muslim 43)

Bunun tersi; kişinin günahın yer ve zamanını veya günahı işleyen kişileri ve günahın sebeplerini takip etmesidir. Yüce Allah şöyle dedi: "Onlardan sonra, namazı zayı eden, şehvet ve dünyevî tutkularının peşine düşen bir nesil geldi. Onlar bu tutumlarından ötürü büyük bir azaba çarptırılacaklardır. Ancak tövbe edip inanan ve salih amel işleyenler başka. Onlar cennete, Rahmân'ın, kullarına gıyaben vaad ettiği "Adn" cennetlerine girecekler ve hiçbir haksızlığa uğratılmayacaklardır. Şüphesiz O'nun va'di kesinlikle gerçekleşir." (Meryem 59-61)

3-Günahları tamamen bırakmak

Nitekim günaha ısrar etmek tövbeyi keser ve kalpte gerçek manada gerçekleşmediğini gösterir.

İbn el Kayyim Rahimehullah şöyle dedi:

"Bu konuda benim kanaatim şudur ki; kişinin bir günahdan tövbe edip aynı türden başka bir günaha ısrar etmesi caiz değildir. Bununla birlikte faizden tövbe ettiği halde içki içmekten tövbe etmezse o kimsenin faizden yaptığı tövbe geçerlidir.

Ancak fazlalık faizinden tövbe eder de vade faizinden tövbe etmezse veya tam tersi olursa ya da esrar içmekten tövbe edip içki içmekte ısrar ederse veya tam tersini seçerse, bu durumda tövbesi geçerli değildir.

Bu kimsenin hali, bir kadınla zina yaptığında tövbe edip başka bir kadınla zina etmeye devam eden veya sarhoş edici üzüm suyunu içmekten tövbe edip diğer sarhoş edici içecekleri içmekte ısrar eden kimse gibidir. Bu kişi tam anlamıyla tövbe etmemiştir. Bilakis günahın bir türünden vazgeçip başka bir türünü seçmiştir. (Medaric el Salikin 1/285)

4-Günaha tekrar dönmek üzere azim göstermek

Şayet kişi günaha tekrar dönerse tövbenin kemalini bozmuştur ancak tövbenin geçerliliği ve temeli devam eder.

El Mevsua el Kuveytiye 13/123'de şöyle geçmektedir:

Fıkıh alimlerin çoğuna göre tövbe edilen günaha dönmek, tövbenin şartı değildir.

Ancak tövbe; günahı vazgeçmeye, pişmanlık duymaya ve bir daha yapmamaya kararlılıkla karar vermeye bağlıdır.

Tekrar dönmeyeceğine dair karar verdiği halde günahı tekrarlarsa, günahı ilk defa yapmış gibi olur. Daha önceki tövbesi bozulmaz, tövbeyle silinen masiyetin günahı da geri gelmez. Bilakis tövbeyle günah işlememiş olur. Bu konu hadiste şöyle geçmektedir: "Bir günahı tövbe eden kimse o günahı hiç işlememiş gibi olur."

Bazı alimler şöyle der: Tövbesini bozduğunda eski günahı geri gelir. Çünkü tövbe küfürden İslam'a giriş gibidir. Kafir bir kimse Müslüman olduğunda geçmiş tüm günahları silinir. Ancak bu kişi tekrar küfre dönerse riddet günahıyla birlikte geçmiş günahları da geri gelir.

Ancak bu konuda doğru görüş şudur: Günaha geri dönmek ve tövbenin sürekliliği, tövbenin kemali ve tam faydasına şarttır. Ancak geçmişin geçerliliğine değildir.

Beşincisi:

Günaha Tekrar Geri Dönmemeye Karar Vermenin Meyveleri

Geri dönmemeye karar vermenin sonuçları dörttür:

1-Günah kapısını kapatmak

Bu da, Allah'ın masiyetine götüren her türlü kötü arkadaşlık ve günaha götüren her türlü araçtan sakınmaktır.

Ebu Said r.a dan rivayet edildiğine göre Nebi Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle buyurmuştur:

"Müminden başkasıyla arkadaşlık etme, yemeğini de (Allah'tan) korkan kimse (ler) den başkası yemesin." (Ebu Davud 4832, Tirmizi 2395, Elbani Hasen demiştir)

2-Potansiyel olarak günaha götüren her türlü yolu kesmek

Bu da şüphelerden kaçınma ve harama düşmesine neden olacak her türlü ihtimalden uzak durmakla olur.

Nu'man b. Beşîr'den rivayet edilmiştir: Allah Rasulü'nün şöyle buyurduğunu işittim: "Helal de bellidir, haram da. Bu ikisi arasında insanların çoğunun bilmediği şüpheli şeyler vardır. Kim şüphelilerden korunursa dini ve ırzını (şahsiyetini) korumuş olur. Kim de şüpheli şeylere düşerse harama düşer. Bu kişi bir koruluğun etrafında koyun güden ve koyunların her an koruluğa girme ihtimalinin bulunduğu bir çoban gibidir, dikkat edin! Her kralın bir koruluğu vardır. Dikkat edin! Allah'ın yeryüzündeki koruluğu haram kıldığı şeylerdir. Dikkat edin! Vücutta öyle bir et parçası vardır ki o düzgün olursa bütün vücut düzgün olur, o bozuk olursa bütün vücut bozuk olur. Dikkat edin! Bu et parçası kalptir." (Buhari 52, Muslim 1599)

3-Günahın tersini yapmak

Bu da gerçeği gizleyenin tövbesidir, Allah'ın indirdiğini açıklamakla olur. Münafiğin tövbesi ise, dinini sadece Allah'a has kılmakla/ihlasla geçerli olur.

İmam İbn-i Kayyim Rahimehullah, şöyle dedi:

"Günahtan tövbe etmek, onun tersini yapmakla olur."

Bu nedenle yüce Allah, Allah'ın indirdiği hidayeti gizleyenlerin tövbesini gizlediklerini açıklama şartına bağlamıştır. Dolayısıyla işlediklerini gizleme günahından onu beyan etmekle tövbe ederler. Yüce Allah şöyle dedi: "İndirdiğimiz apaçık delilleri ve hidayeti Kitap'ta açıklamamızdan sonra onları gizleyenler var ya, işte onlara hem Allah lânet eder, hem de bütün lânet etme konumunda olanlar lânet eder. Ancak tövbe edip durumlarını düzeltenler ve gerçeği açıkça ortaya koyanlar (lânetlenmekten) kurtulmuşlardır. Çünkü ben onların tövbelerini kabul ederim. Zira ben tövbeleri çok kabul edenim, çok merhamet edenim." (Bakara 159-160)

Münafık bir kimsenin tövbesi kabul olmasının şartı, ihlastır. Çünkü işlediği günah gösteriş ve riyakarlıktır. Yüce Allah şöyle dedi: “Şüphesiz ki münafıklar, cehennem ateşinin en aşağı tabakasındadırlar. Onlara hiçbir yardımcı da bulamazsın.” (Nisa 145) Bu ayetten sonra şöyle buyurdu: “Ancak tövbe edenler, durumlarını düzelterler, Allah’ın kitabına sarılanlar ve dinlerini Allah’a has kılanlar müstesnadır. Bunlar mü’minlerle beraberdirler. Allah, mü’minlere büyük bir mükâfat verecektir.” (Nisa 146) (Medaric el Salikin 1/370)

4-Salih amellere götüren yolları açmak ve Allah’ın itaatinde istikamet sahibi olmak

Yüce Allah şöyle dedi: “Şüphe yok ki ben, tövbe edip inanan ve salih ameller işleyen, sonra da doğru yol üzere devam eden kimse için son derece affediciyim.” (Ta Ha 82)

İbn Aşur Rahimehullah şöyle dedi: Bu ayetteki “ihtede” sözcüğü hidayet üzerine sabit kalıp sürekli olan demektir. Şu ayete benzemektedir: ““Şüphesiz Rabbimiz Allah’tır” deyip sonra da dosdoğru olanlara hiçbir korku yoktur, onlar üzölmeyecekler de.” (Ahkaf 13) (el Tahrir ve el Tenvir 16/276)

Böylece pişmanlığın kulun tövbesinde ne kadar önemli bir konuma sahip olduğunu gördük. Şüphesiz pişmanlık alemlerin Rabbi’ne dönüşün ve şeytanların aldatmasından kurtulmanın temelidir. Allah bize samimi ve makbul tövbe nasip etsin. Âmin!

En iyisini Allah bilir.